RAAP België – Rapport 209

Sloop- en bouwproject Markt 36 Deinze

Nota - Archeologisch Vooronderzoek

Programma van maatregelen

Proefputtenonderzoek – 2018D193

Eke

2018

Colofon

Opdrachtgever: bvba Deinze Onze Thuis

Titel: Sloop- en bouwproject Markt 36
Nota - Archeologisch Vooronderzoek
Verslag van resultaten
Proefputten – 2018D193

Status: definitief

Datum: 10 oktober 2018

Auteur: N. Vanholme

Terreinwerk: J. De Mulder, N. Struyfs, N. Vanholme

Projectcode: 2018D193

Raapproject: DEMA02

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België,
Begoniastraat 13
9810 Eke

Bevoegd gezag: agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BVBA
Begoniastraat 13
9810 Eke
telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99
E-mail: raap@raap.be

© RAAP België bvba, 2018
RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Gemotiveerd advies

1.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Door middel van het geleverde vooronderzoek met ingreep in de bodem is het mogelijk om een gefundeerde uitspraak te doen over de aanwezigheid van archeologische sites. Er kan immers met zekerheid worden bepaald dat op de hieronder aangegeven niveaus archeologische sporen zullen worden aangetroffen.

1.2 De aanwezigheid van een archeologische site

Op basis van de proefputten is er zekerheid over de aanwezigheid van een archeologisch bodemarchief. Het gaat voornamelijk om sporen die kunnen worden gelinkt aan de bewoning op dit perceel. Ze dateren vanaf de 13de eeuw en klimmen op tot de 18de / 19de eeuw.
- cultuurlaag: 13de eeuw
- kuilen: 13de-14de eeuw
- waterput : 17de-18de eeuw
- kelder: 16de-17de eeuw
- nivelleringspakketten: 16de-18de eeuw

1.3 Impactbepaling

- Voorbereiding: Om het perceel verder bouwrijp te maken zullen grote bouwmassieven (vloerplaten, betonblokken, ..) worden verwijderd. Daarnaast wordt het geheel 50 tot 60 cm afgegraven.

- Fundering: Aan de oostzijde wordt een appartement opgetrokken. Dit gebeurt op funderingspalen van ca. 17m diep. Ze worden rondom geplaatst maar ook binnen het gebouw worden er palen voorzien. Daarnaast komen er centraal twee funderingstafels met telkens 4 palen. Waar de palen doorheen oude keldervloeren moet gaan, wordt deze vloer eerst uitgegraven.
Ook in het westen wordt er een gebouw opgetrokken. Het gebouw komt op een funderingsplaat te staan.

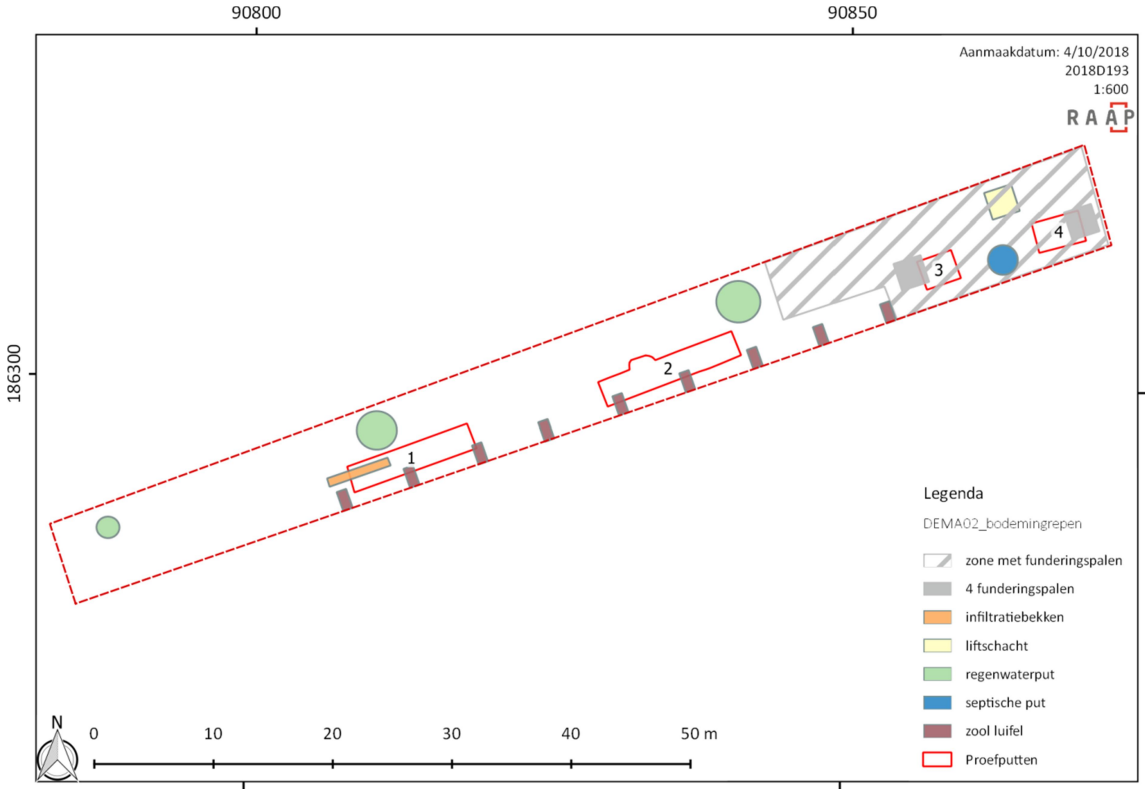
- Putten: Er zullen vier putten worden geplaatst, verspreid over het terrein. Het gaat om vier regenwaterputten, waarvan één ten westen van het appartement. Er is een voorzien inhoud van 15000l, wat een grote uitgraving met zich mee brengt. De twee andere hebben een inhoud van 5000l en 10 000l. Onder het appartement wordt een septische put voorzien.

- Liftschacht: in het oostelijke gebouw komt een lift. De liftschacht dient te worden uitgegraven. Deze komt echter in een recente kelder te liggen.

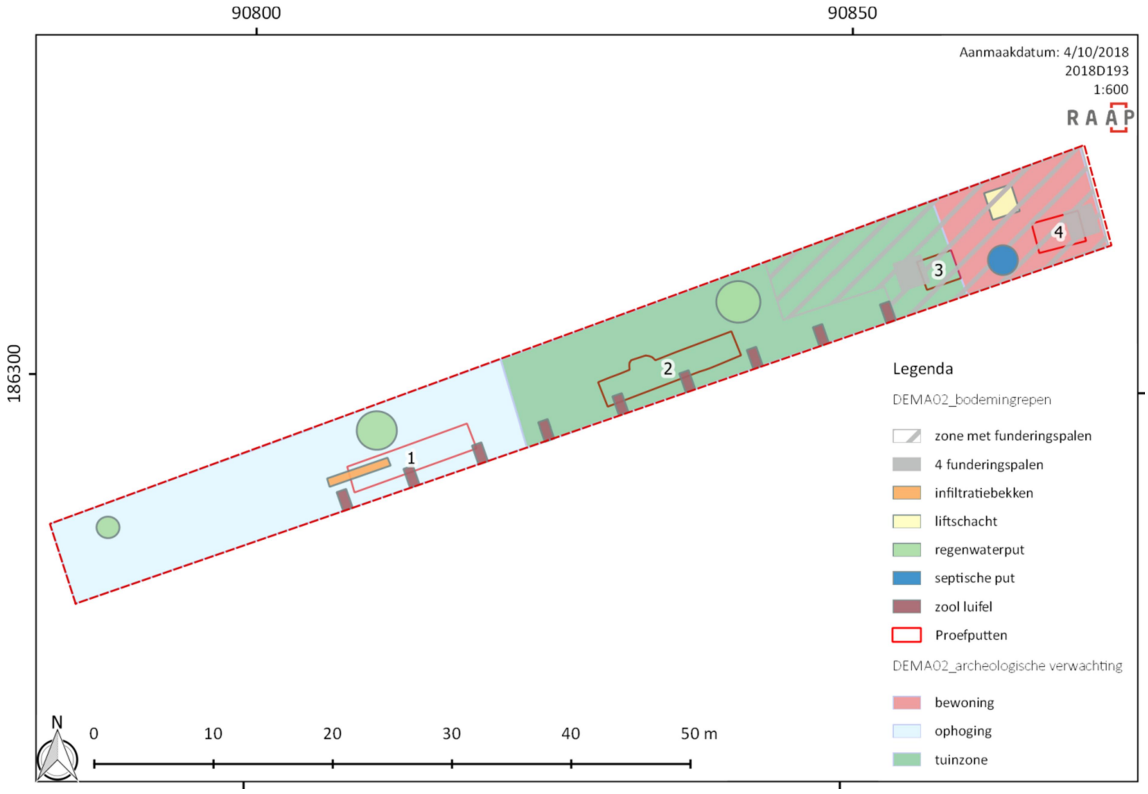
- Parking: centraal op het terrein komt een parking. Voor de parking zelf zijn er geen extra vergravingen voorzien, met uitzondering van een infiltratiebekken. Dit gaat slechts 60cm diep. De parking zal echter ook ca. 50 tot 60cm worden uitgegraven voor de aanleg ervan.

- Luifel: Tegen de zuidgevel wordt in de lengte een luifel opgetrokken. Deze zal steunen op zolen die 80cm breed zijn en 1m diep worden gefundeerd.

- Nutsleidingen: voornamelijk in het oosten en westen komen heel wat nutsleidingen te liggen. Deze liggen op een maximale diepte van 70cm.

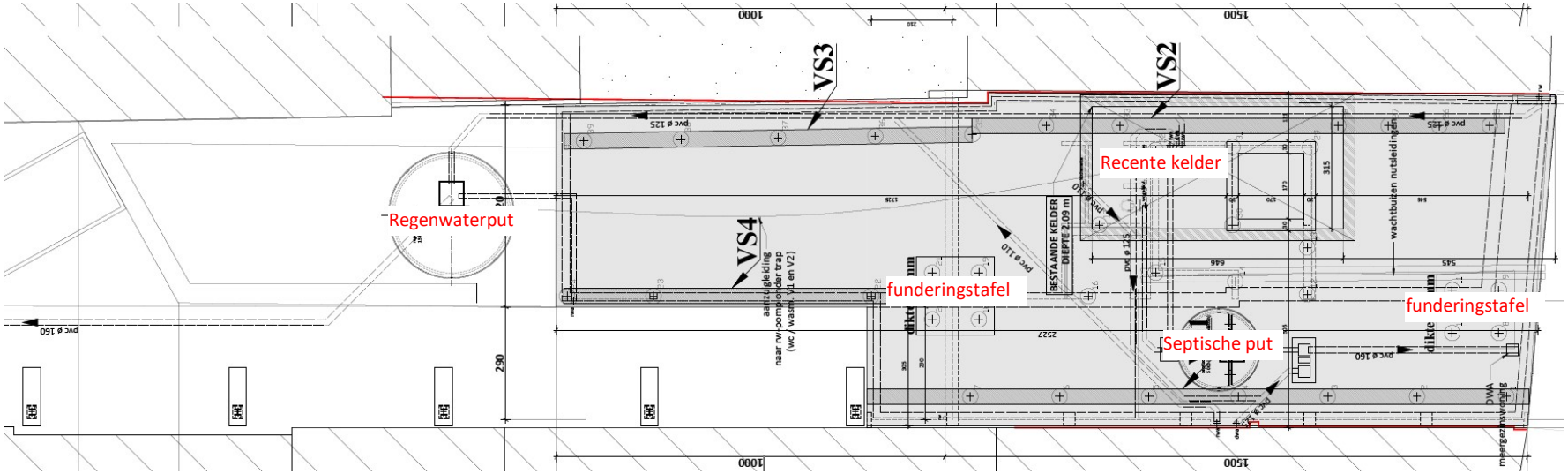
figuur 1 Gereduceerd plan met de voorziene bodemingrepen en de aanduiding van de gezette proefputten.

figuur 2 Projectie van de bodemingrepen op het plan met de archeologisch verwachting en met aanduiding van de proefputten.

In de proefputten 3 en 4 bevond zich het archeologisch niveau op ca. 50 onder het huidige maaiveld. Voor de putten 2 was dit ca. 1m. In proefput 1 werd geen duidelijk archeologisch niveau aangetroffen, wegens de aanwezigheid van puinpakketten.

Algemeen kan het volgende worden besloten:
- de zone met voornamelijk ophogingspakketten (blauw) is archeologisch gezien minder relevant en wordt slechts verstoord door 2 diepgaande structuren, nl. de waterputten.
- de tuinzone (groen) kan worden onderverdeeld in een oostelijk deel waar het archeologisch niveau minder diep zit (nl. ca. 50cm) dan het westelijk deel (nl. ca. 80cm). De grens tussen beide zones kan niet scherp worden getrokken. De tuinzone wordt voornamelijk verstoord in het oostelijke deel door de voorziene regenwaterput, de afgraving van het terrein en het plaatsen van funderingspalen en de uitgraving van de funderingszolen voor de luifel.
- de woonzone (rood) zal worden verstoord door het afgraven van het terrein (tot ca. 50cm), het uitgraven van massieven en puinpakketten, de aanleg van nutsleidingen en een septische put.

figuur 3 Detail van de ondergrondse structuren in de oostelijke zijde. (Bron: DE MUYNCK GUY ARCHITECTENBURO bvba)

1.4 Waardering van de archeologische site

Het aanwezige bodemarchief is wetenschappelijk van belang om de bewoningsgeschiedenis te achterhalen van dit ene perceel, maar ook van de ontwikkeling van de stad Deinze. Over de vroegste geschiedenis van de stad en wat daaraan vooraf ging is er namelijk zeer weinig kennis.

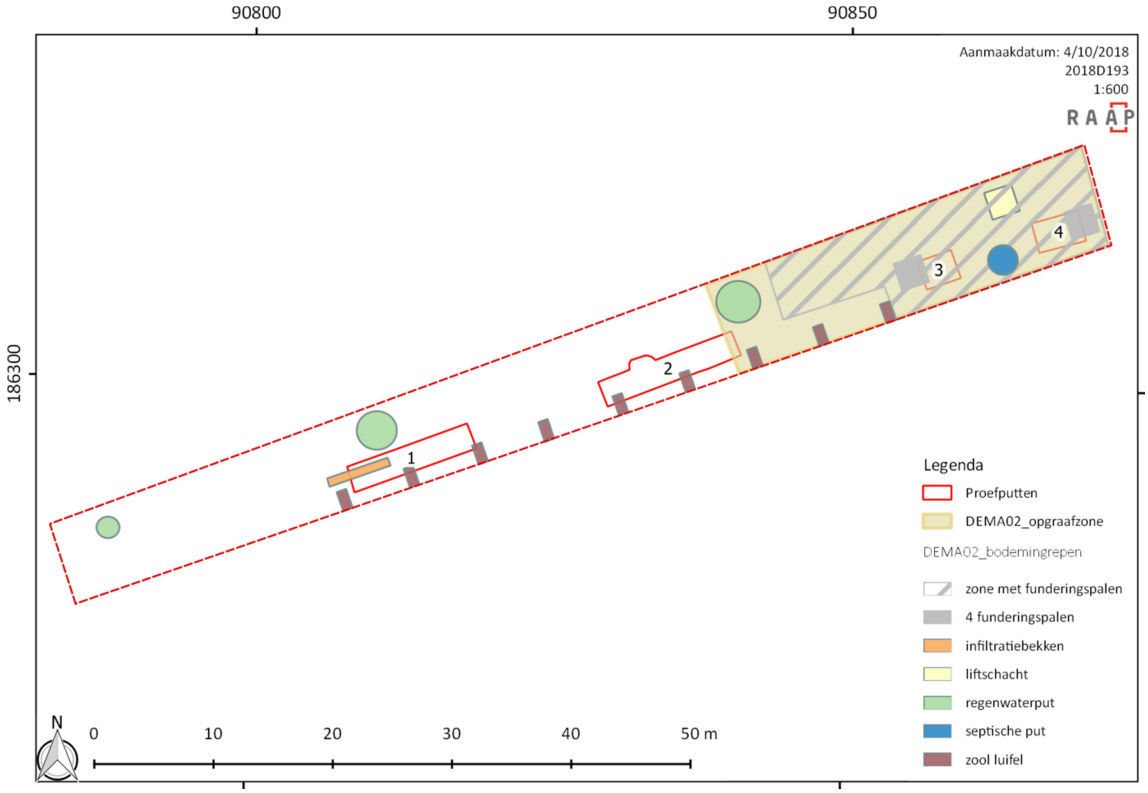
1.5 Bepaling van de maatregelen

Het is niet mogelijk om de site *in situ* te behouden. Een opgraving is dus aangewezen.

2 Programma van maatregelen

2.1 Afbakening van de op te graven zone

Voor de opgraving wordt er ingezet op de zone die de meeste archeologische informatie bevat en ook de meeste verstoring zal ondergaan. Het gaat om het oostelijk deel waar zich de oude bewoning bevond en een deel van de tuinzone. In het totaal gaat het om een opp. van 270m².
Hier moet echter wel in min worden genomen:
- de verstoring door de recente kelder (al is het mogelijk dat onder de oude vloer sporen aanwezig zijn)
- een veilige afstand tot de bestaande gevels, dit om verzakkingen van de gevels ten alle tijden te vermijden. Er dient getrapt te worden verdiept!

figuur 4 afbakening van de op te graven zone (beige) binnen het betreffende perceel.

2.2 Onderzoeksopdracht

2.2.1 Doelstelling

De opgraving heeft als doel het bodemarchief volledig te registreren alvorens het wordt verstoord. Hierbij wordt voornamelijk gelet op de bouwevolutie van de bewoning en het gebruik van de tuinzone doorheen de tijd.

2.2.2 Wetenschappelijke vraagstelling

1. Bewoningsgeschiedenis
- welke fases kunnen worden onderscheiden, kunnen ze 'absoluut' worden gedateerd?
- welke resten blijven er over van elke fase?
- hoe is de oude kelder opgebouwd? Zijn er aanwijzingen dat er ouder bouwmateriaal werd gerecupereerd en dat deze afkomstig zijn van een ouder gebouw op dit perceel?
- kan een inschatting worden gemaakt van de ruimtelijke indeling van de bovengrondse ruimtes? Dit eveneens met behulp van de bouwsporen in het muurwerk en de gegevens van het dakgebinte?
- zijn er sporen aanwezig die wijzen op het gebruik van het perceel voor 13de eeuw? Hebben ze te maken met de stadsontwikkeling? Of gaat het om landelijke bewoning (al dan niet pre-middeleeuws)?

2. tuinzone
- welke sporen werden er aangetroffen in de tuinzone? Wijzen deze op een ruimtelijke inrichting?
- wat is de datering?

3. Vondsten
- Wijst het vondstmateriaal louter op bewoning of zijn er aanduidingen voor andere (artisanale) activiteiten?
- Zijn er aanwijzingen die iets kunnen zeggen over de socio-economische status van de bewoners?
- Kan er informatie worden gewonnen over de landschapsevolutie en het gebruik van het terrein?

4. Algemeen
- Wat leveren de nieuwe gegevens op voor de kennis over de ontwikkeling van Deinze.

2.3 Onderzoekststrategie, -methoden en –technieken

2.3.1 Onderzoeksstrategie

De afgebakende zone wordt vlakdekkend opgegraven tot op de natuurlijke bodem. Wanneer niet noodzakelijk voor het archeologisch onderzoek kan muurwerk blijven staan.
Er worden voldoende profielbanken behouden om de opbouw van het terrein te kunnen registreren.
In de tuinzone worden minsten 2, indien nodig 3 archeologische vlakken aangelegd.

2.3.2 Onderzoeksmethoden & -technieken

Algemeen dient de opgraving te gebeuren volgens de Code Goede Praktijk 3.0, en dit voor sites met complexe stratigrafie.
Onderstaande bijkomende maatregelen en aandachtspunten dienen bijkomend in acht te worden genomen:

- de kelders:
De oude kelders worden uitgegraven en opgeschoond. Er wordt de nodige aandacht besteed aan afwerkingslagen, gebruik van mortel, fasering, herbruikmateriaal, ruimtelijke indeling.

De vloeren worden uitgebroken om na te gaan of er oudere sporen aanwezig zijn. Ook bij de recent kelder wordt nagegaan of er oudere sporen aanwezig zijn.

- muurwerk

Al het muurwerk wordt opgekuist zodat bouwnaden en metselverband zichtbaar zijn. Het soort mortel wordt gedetailleerd beschreven.

Er wordt rekening gehouden met oudere fases in vakwerkbouw, deze werden vaak op liggers gebouwd en laten nauwelijks sporen achter. Haardplaten kunnen echter wel wijzen op dergelijke gebouwen.

Er wordt in mindere mate aandacht besteed aan de 19de- en 20ste-eeuwse structuren. Ze dienen te worden geregistreerd en gedateerd, maar worden eerder al verstoring beschouwd van de meer waardevolle archeologische structuren.

- Tuinzone/Grondsporen:

Er wordt de nodige aandacht besteed om verschillende kuilen en structuren van elkaar te onderscheiden, evenals de bijhorende vondsten. Wanneer structuren zich duidelijk aftekeningen worden ze niet meer verder in vlak verdiept, maar worden er coupes gezet.

De overgang van de zone met kuilen met de oude cultuurlaag wordt bepaald.

- Tuinzone/Structuren:

Oude putten met houten bekisting en in baksteen worden voldoende bemonsterd.

2.3.3 Staalname

De staalname gebeurt voornamelijk in functie van de studie van macroresten en pollenanalyse. Daarnaast dienen ook bakstenen en mortelstalen te worden genomen. Ook oud pleisterwerk en andere afwerkingslagen worden bemonsterd.

natuurwetenschappelijk onderzoek	soort staal	waardering (VH)	Prijs/stuk (euro)	totaal (euro)	analyse (VH)	Prijs/stuk (euro)	totaal (euro)
^{14}C-datering	houtskool	0	150	0	0	300	0
	bot (dierlijk/menselijk)						
	andere organische resten						
Dendrochronologie	hout	0	25	0	0	200	0
Houtsoortbepaling	houtskool	/	/	/	0	30	0
	hout						
Anthracologisch ond.	houtskool 100st.	/	/	/	0	640	0
Archeobotanie	grondstaal	5	100	500	3	700	2100
Micromorfologie	grondstaal	/	/	/	0	400	0
Pollenanalyse	pollenstaal	4	150	300	2	600	1200
Natuursteendeterminatie	natuursteen	/	/	/	2	40	80
TL-datering					0	1200	0
OSL-datering					0	1200	0
Totaal				**800**			**3380**

Totaal	**4180**

2.3.4 Conservatie

Voor de conservatie van waardevolle vondsten wordt een stelpost van 1000 euro voorzien.

2.4 Bepalende criteria voor het alsnog niet uitvoeren van de voorziene onderzoekshandelingen

Indien de ligging van het gebouw of de putten wordt aangepast, kan de zone die dient te worden opgegraven worden aangepast.

2.5 Duur van de opgraving

De opgraving zal 6 werkdagen in beslag nemen.

2.6 Kostenraming

De kosten voor de opgraving, inclusief verwerking tot een eindrapport, en het natuurwetenschappelijk onderzoek en de conservatie wordt geraamd op 27 500 euro.
In deze raming zitten geen kosten vervat voor werfinrichting, grondverzet en grondwaterverlaging.

2.7 Competenties voor de uitvoerders

2.7.1 Actoren

Volgende actoren zullen een rol spelen bij het archeologisch onderzoek:
- Erkende archeoloog
- Veldwerkleider. De veldwerkleider en de erkende archeoloog kunnen dezelfde persoon zijn.
- Aardkundige
- Assistent-archeoloog
- Externe adviseur
- Materiaaldeskundige

Er wordt contact opgenomen met Prof. Em. M. De Dapper voor de wetenschappelijke begeleiding van de opgraving inzake het landschappelijk luik.
Er wordt contact opgenomen met provinciaal archeoloog L. Bauters inzake het inhoudelijk luik.

2.7.2 Competenties

Het onderzoek wordt uitgevoerd door minstens een veldwerkleider en twee assistent-archeologen met volgende competenties:

- Erkend Archeoloog: minstens 220 dagen ervaring in stadscontext
- Assistent-archeoloog 1: minstens 110 dagen terreinervaring waarvan 60 in stadscontext
- Assistent-archeoloog 2: geen specifieke ervaring vereist

2.8 Het bewaren en deponeren van het archeologisch ensemble

Er wordt contact opgenomen met het erkend depot te Ename voor de definitieve bewaring van de vondsten en het opgravingsarchief.